

ÖZEL SEKTÖR LİNYİT SAHALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

KÖMÜRDER

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

19.06.2017

GİRİŞ:

6719 sayılı Kanununun 22.maddesi ile 6446 sayılı Kanununun 18. maddesine eklenen fıkra ile; EÜAŞ ile bağlı ortaklıklarına ait varlıkların yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla özelleştirilmesinin talep edilmesi hâlinde, kurulacak elektrik üretim tesisinde üretilecek elektrik enerjisinin satışına ilişkin olarak, ihale üzerinde kalan teklif sahibi veya bağlı ortaklık ile TETAŞ veya EÜAŞ arasında ihale sonucu belirlenen elektrik enerjisi satış fiyatı üzerinden, Elektrik Satış Anlaşması imzalanır.

Yapılan düzenleme EÜAŞ'a ait sahaları kapsamakla birlikte özel sektörün elinde bulunan sahalar için söz konusu düzenleme geçerli olmamaktadır.

Bilindiği üzere 6446 sayılı Kanununun 1.maddesinde öngörülen piyasa liberal bir piyasa olup özel sektör yatırımlarının ve rekabetin artırılması amacını taşımaktadır. Diğer taraftan bir kaynak desteklendiğinde bu kaynağın özel veya kamu sektörünün elinde olmasının farkının bulunmaması genel teşvik kuralıdır.

Linyit ve taş kömürü sahalarının bir an önce ekonomiye kazandırılmasının ülkemiz için enerji ithalatı kaynaklı ödemeler dengesi açığının son bulması, arz güvenliğinin sağlanması, istihdamın artırılması, elektrik fiyatlarının orta ve uzun dönemde düşülerek sanayiye uygun maliyetli enerji kullanılmasının sağlanması, maden ve santral yatırımlarında yan sanayinin kullanımı ve gelişimi açılarından hayati önem taşıdığı bir gerçektir.

Enerji talebinin ve fiyatlarının sürekli yükselmesi Türkiye'nin giderek artan enerji ihtiyacının daha büyük bölümünün yerli kaynaklarla karşılanmasını zorunlu kılmaktadır. Diğer taraftan sistemin termik güç ihtiyacının hem eskiyen santraller hem de yükselen talep nedenleri ile giderek artması linyit ve taş kömürü rezervlerinin gün geçmeden değerlendirilmesi yönünde baskı yapmaktadır.

Özel sektörün özellikle de yabancı yatırımcıların yatırım kriterlerinde en önemli beklentileri kamu ve yerel özel sektör lehine ayrımcılık yapılmaması ve finanse edilebilir modellerle projelerin gerçekleştirilmesidir. Linyit ve taş kömürü yakıtlı elektrik enerjisi projelerinin gerçekleştirilmesinde en önemli unsur, diğer projelerde (nükleer enerji projeleri, yenilenebilir enerji projeleri) olduğu gibi belli bir süre için alım garantisinin verilmesidir. Linyit ve taş kömürü kaynaklı projelerin başka türlü finansmanı söz konusu olmadığından kamu yatırımlarının yanı sıra benzer özel sektör projelerinde de alım garantisi verilerek ayrımcılık yapılmadığı yerli ve yabancı özel sektöre gösterilmelidir. Tüm dünyada da bu tür projelerin hayata geçirilmesi piyasa mekanizması dışında modellerle yapılmıştır. Zira projelerin gerçekleşmesi ile yaratılan toplam makro katma değer verilen teşviklerin üzerindedir.

Türkiye elektrik piyasasında hidrolik santrallerin su gelirlerinin düzensiz olması, yenilenebilir enerji kaynaklarının yüklerinin stabil olmaması, mevcut linyit santrallerinin yaşlı olması ve emre amade kapasitelerinin sürekli düşmesi, nükleer santral yapımının uzun süre gerektirmesi, yaz ve kış puantlarının riskli bir hal alması, yüksek talep artışının sürmesinin beklenmesi gibi etkenlerle sistemin, gerek günümüzde gerekse gelecek yıllarda, baz ve puant yüke cevap verebilecek santrallere ihtiyacı bulunmaktadır. Linyit ve taş kömürü santralleri bu ihtiyaçların tamamına cevap verebilecek teknik özelliktedir.

Bu Rapor özel sektör elinde bulunan linyit ve taş kömürü sahalarının alım garantilerinden yararlanarak yerli yakıtlı elektrik üretim santralleri yapılması konusunda mevcut düzenlemeler çerçevesinde öneriler içermektedir.

1-İNCELEMELER:

1.1.DOĞALGAZ VE İTHAL KÖMÜR SANTRALLERİ

Doğalgaz çevrim ve ithal kömür santrallerinin yakıt girdilerinin ithal ve dövize bağlı olması, kur ve fiyat riski taşınması ve BOTAŞ'ın alım taahhüdünün de olması nedeniyle yurtiçi kaynaklar yurtdışına aktarılmaktadır. Linyit ve taş kömürü dayalı termik santrallerde ana yakıt milli kaynaktır. Linyit ve taş kömürüne dayalı termik santrallerde yerli yatırım mali kullanımı oranı özellikle maden sahalarında ve toplam yatırım bedelinde daha yüksektir.

Doğalgaz santrallerinde yatırımlarının makine teçhizat ağırlıklı olmaları nedeniyle istihdam edilen personel sayısı diğer bir ifade ile yaratılan istihdam azdır. Örnekleme gerekirse bir doğalgaz çevrim santralinde yüz kişi çalışırken aynı güçteki kömüre dayalı termik santralde maden sahası dâhil iki bin kişi istihdam edilmektedir. Bu istihdam nedeniyle gerek bölge gerekse ülke ekonomisine büyük bir katma değer sağlandığı bir gerçektir. Diğer taraftan kırsal kesimden kente göçü engellemesi nedeniyle kentlerde yapılması muhtemel altyapı yatırım maliyetlerinden de tasarruf edilmiş olmaktadır.

Kaldı ki dışa bağımlı gaz girdisi nedeniyle üretimin sürdürülememesi, enerji açığı, depolama maliyetleri, hazine ve ülke riskleri artmaktadır. Enerji üretim bedelleri doğalgaz santrallerinde kömüre dayalı termik santrallerinin üzerindedir. Bu durum ise sanayide girdi maliyetlerinin artması nedeniyle enflasyonist bir baskı yaratmakta, kamu finansman dengesine ve ülke sanayinin rekabet gücüne olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Diğer taraftan gaz bedellerinin ülke mallarının ilgili ülkeye ihraç yerine nakit olarak ödemesi dış ticaret dengelerinde geri dönülmez açıklar yaratmaktadır.

Yabancı sermayenin milli kaynaklarımızı değerlendirmek üzere yatırım yapması, yaratılan katma değerinin ülke ekonomisi içinde kalmasını sağladığı gibi işsizlik gelir dağılımı, hazine riski, düşük maliyetli üretim, sanayinin rekabet gücü gibi kritik makro ekonomik göstergelere önemli katkıda bulunacaktır. Ülkemizde karar verilmesi gereken temel konu, üretimin ve üretime katkı, katma değer yaratan projelerin desteklenmesidir. Batı uygulamalarında milli kaynaklara dayalı üretim sektörleri zarar da etse sübvansiyonlarla desteklenerek üretimin ve istihdamın sürdürülmesi politikası uygulanmış ve uygulanmaktadır.¹

Sonuç olarak doğalgaza dayalı termik santraller ülke ekonomisine katma değer, döviz tasarrufu, istihdam ve gelir dağılımı, yerli girdi kullanımı gibi makroekonomik kriterler açısından linyit ve taş kömürü santrallerinden daha az katkı sağladığı gibi, pahalı üretim nedeniyle sanayi sektörünün girdi maliyetini artırarak enflasyonu, dış açık nedeniyle de ülke riskini artırma ve ulusal kaynak kullanımını engelleyici sonuçlar doğurmaktadır.

Nitekim ETKB'nin Sayın Bakan tarafından açıklanan yeni enerji politikasında "Milli Enerji ve Maden Politikası" vurgusu bu durumu teyit etmektedir.²

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde özel sektör elindeki sahaların belli bir süre alım garantisi verilerek elektrik üretiminde değerlendirilmesi ETKB ve Hükümet politikalarına uygunluk arz etmektedir.

¹ Linyit Sahalarının Ekonomiye Kazandırılması Raporu, Cengiz Güneş 2012

² <http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Bakanlik-Haberleri/Milli-Enerji-Ve-Maden-Politikasi-Tanitim-Programi>

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

1.2.ÖZEL SEKTÖR LİNYİT SAHALARI VE KURULU GÜCÜN EKONOMİK KATKISI:

Özel sektöre ait linyit ve taş kömürü sahaları ve termik santral yapılabilir projeler aşağıda yer almaktadır.

TABLO 1: PROJELER

TÜRKİYE YERLİ KÖMÜRE DAYALI ÖZEL SAHALARDAKİ TERMİK SANTRAL YAPILABİLİR PROJELER						
İL	İLÇE	FİRMA	KURULU GÜÇ (MW)	AŞAMA	TOPLAM REZERV (TON)	KALORİ
Konya	İlgin	Park	500	ÇED	175.300.000	2000
Çanakkale	Çan	Odaş (Çan Kömür)	330	İnşaa	47.000.000	3450
Sivas	Kangal	Soyak (Tam Enerji)	135	ÇED	60.000.000	2200
Şırnak	Silopi	Şırnak Enerji	135	ÇED	10.000.000	5500
İzmir	Kınık	Polyak Eyzey (Fina)	700	ÇED	250.000.000	3300
Amasya Bölgesi	Merzifon/Suluova	Yeni Çeltik+Gürmin	450	ÇED Devam	47.566.000	3041
Adıyaman	Gölbashi	Sanko	150	ÇED	32.000.000	1450
Bursa	Osmangazi	Dosab	50	ÇED	123.993.000	3063
Zonguldak	Gelik Güneyi	Demir Madencilik	160	ÇED Devam	130.000.000	5000
Kahramanmaraş	Elbistan	Anadolu Enerji	500	ÇED Devam	1.000.000.000	1082
Denizli	Tavas	Avdan Madencilik	300	ÇED Devam	50.000.000	1800
Ankara	Çeltikçi	Çolakođlu	300	ÇED	90.000.000	1800
Merzifon	Suluova	Suluova Enerji Üretim (Plt)	270	ÇED ve Ön lisans başvuru	35.000.000	3500
Çanakkale	Yenice	Taşzemin	220	ÇED Devam	48.800.000	1080
Kahramanmaraş	Elbistan	Diler	135	Ön lisans	190.000.000	1100
Afyon	Dinar	KLK Enerji	130	ÇED	25.000.000	1373
Manisa	Soma	Hidrojen Enerji (Kolin)	460	İnşaa	600.000.000	1905
Denizli	Kale	Yenidere Termik Enerji	250	ÇED Devam	42.000.000	2250
Muğla	Yatađan	Ant Enerji	160	ÇED	50.000.000	2482
Çanakkale	Çan	Çirpilar (İçdaş)	270	ÇED Devam	50.400.000	3000
Adana	Tufanbeyli	TEYÖ (TKİ'den Rödovanslı)	700	ÇED	437.486.000	1200
Bartın	Amasra	Hattat Enerji (TTK'dan Rödovanslı)	1.320	ÇED	605.929.485	5600
TOPLAM KURULU GÜÇ (MW):			7.625	TOPLAM REZERV:	4.100.474.485	

Kaynak: EPDK, ÇŞB, ÇGM

Yukarıdaki Tablo'dan görüleceği üzere çeşitli aşamalarda süreci devam eden 7.625 MW gücünde linyit ve taş kömürü santral proje stoku bulunmaktadır.

Söz konusu projeler devreye girdiğinde %10 devre dışı oranı ve 6500 saat çalışma saati ile yıllık toplam 44,6 milyar kWh elektrik üretecektir. Bu üretim ise yüzde altmış verimli doğalgaz santrallerinde yılda yaklaşık 7 milyar metreküp doğalgaz tüketiminin yapılmaması ve buna isabet eden döviz tutarından (yıllık yaklaşık 1,404 milyar ABD Doları, santral ömrü olan otuz yılda 42 milyar ABD Doları) tasarruf anlamına gelecektir. Sistemdeki tüm doğalgaz santrallerin yüzde altmış verimli olmadığı dikkate alındığında tasarruf tutarı daha da yükselecektir.

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

Yatırım maliyetlerinde ana kalem makine teçhizatlar tüm santrallerde ithal kullanıldığı için mukayese işletme maliyetleri ve bu maliyetler içinde ana kalem olan yakıt maliyeti üzerinden yapılmıştır. Zira makro ekonomik katkı ithalat edilen doğalgazın ikamesi olan yerli yakıt kullanılarak elektrik üretimi nedeniyle ithalattan yapılan tasarruf ve döviz talebindeki azalmadır. Kaldı ki kömür santral yatırım maliyetleri doğalgaz santral yatırım maliyetlerine yaklaşmıştır. Yatırım maliyetlerinde linyit ve taş kömürü (maden) sahalarında yerli katkının diğer termik santrallerinden yüksek olduğu bir gerçektir.

Diğer taraftan santral projeleri dikkat edileceği üzere ülkemizin çeşitli bölgelerine dağılmış durumda olduğundan sistem stabilitesi ve arz güvenliği açısından da katkı sağlayacaktır. Bilindiği üzere ithal kömür ve doğalgaz santralleri açısından kuruluş yerlerinde bir kümelenme (Çanakkale, Hatay, İzmir) söz konusu olup bu durum sistem güvenliğini tehdit ettiği gibi iletim yatırımlarını artırmaktadır.

İlk anda sağlanan döviz tasarrufunun yanı sıra istihdam artışında bulunması nedeniyle işsizlik oranının düşürülmesi söz konusu olacaktır, zira özel sektöre ait işleyen 1.000 MW bir kömür santralında, maden açık işletme dahil 2020 personel istihdam edilmektedir. Bu durumda 7.895 MW için on altı bin kişi civarında personel istihdam edilecektir. Bu personelin istihdam edilmesi ile santral kuruluş yerinde bölgesel ekonomide çarpan çoğaltan etkisi ile ek katma değer yaratılacağı da bir gerçektir, özel sektörde yeni iş alanları yaratılarak kişi başına düşen gelirin artmasında rol oynayacaktır. Ayrıca, yatırımın yapılacağı yörede ciddi istihdam ve gelişme sağlanacağından, proje sahasının bulunduğu yörenin yerel yönetimlerine kaynak girdisi sağlanmış olacaktır. Özellikle ekonomik canlanma ve işsizliğin azaltılmasına yönelik güncel politikalara katkı sağlanması açısından projeler daha da önem kazanmış bulunmaktadır.

1.3.ALIM FİYATI:

Alım fiyatı konusunda iki kriter söz konusudur. İlki TETAŞ; yükümlendiği elektrik enerjisi miktarını, mevcut sözleşmeler kapsamında karşılayamaması durumunda yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten şirketlerden temin eder, hükmüdür. Konu ile ilgili Bakanlar Kurulu Kararı yayınlanmış ve fiyat olarak 2017 yılı için belirlenen 185 krş/kWh tir. (53 ABD Dolar/mWh)

İkinci kriter Çayırhan Kömür Sahası'nın tahsisinde yapılan ihale fiyatıdır. Bu ihalede gerçekleşen fiyat MWh başına 60.4 ABD Dolarıdır.

Projeler yatırım aşamasında olduğundan ikinci kriterin uygulanması anlamlıdır, TETAŞ fiyatı işleyen santrallerle ilgili olduğundan yatırım maliyetini içermemekte sadece işletme maliyetini yansıtmaktadır.

1.4.SÜRE:

Yatırım geri dönüş süreleri santral teknolojilerine, özgül ısı sarfiyatlarına ve finansman maliyetlerine doğrudan bağlıdır. Örnek alınan Çayırhan İhalesi'nde 15 yıl alım garantisi söz konusudur. Özel sektör sahalarının değerlendirilmesinde benzer ihalede yer verilen on beş yıl alım garantisinin uygulanması fiili duruma uygun olacaktır. Bu durum özel sektör yatırımları ile kamu sahası tahsisli yatırımlar arasındaki ayrımı da kaldıracaktır.

2.ALIM GARANTİSİ VE UYGULANACAK HÜKÜMLERİN MEVZUATTAKİ YERİ:

Teşvik uygulamalarında genel uygulamalara ek olarak 7 Eylül 2016 Tarih ve 29824 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 6745 sayılı Kanununun 80.maddesi ile proje bazlı teşviklerin uygulamasına geçilmiştir. Uygulama

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

usul ve esaslarına ilişkin Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı 26 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun çıkış amacı cari işlemler açığının azaltılması, arz güvenliğinin sağlanması ve teknolojik yatırımların yapımının gerçekleştirilmesi, yüksek katma değer yaratan ve ihtiyaç duyulan yatırımların hızla hayata geçirilmesi olarak açıklanabilir. Bu amaçların tamamı yerli yakıtlı santral yapımlarının gerçekleşmesi ile sağlanabilecek amaçlardır.

Yapılan düzenlemeler aşağıda açıklanacağı üzere en geniş destek tedbirlerini içermektedir.

2.1.KANUN DÜZENLEMELERİ:

6745 sayılı Kanununun 80.maddesi ile Bakanlar Kurulu; kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda ülkemizin mevcut veya gelecekte ortaya çıkabilecek ihtiyaçlarını karşılama, arz güvenliğini sağlama, dışa bağımlılığını azaltma, teknolojik dönüşümü sağlama, yenilikçi, Ar-Ge yoğun ve katma değeri yüksek olma niteliklerine ayrı ayrı ya da birlikte sahip olan ve proje bazında Ekonomi Bakanlığı tarafından desteklenmesine karar verilen yatırımlar için;

i)İşletmeye geçtikten sonra on yıl kurumlar vergisi istisnası,

ii)Çalışanların Gelir Vergisi kesintilerinin işletmeye geçtikten itibaren on yıl süreyle terkini,

iii)İthal edilen makine ve teçhizatla gümrük vergisi muafiyeti,

iv)Yatırımın tamamlanması ve istihdam koşulunun beş yıl sağlanması koşulu ile Hazine taşınmazının talep edilmesi hâlinde bedelsiz devredilmesi,

v)On yıla kadar sigorta primi işveren hissesinin Ekonomi Bakanlığı tarafından karşılanması,

vi)Yatırım kredisi için 10 yıla kadar faiz veya kâr payı desteği ya da hibe desteği sağlanması,

vii)Belirlenen sayıda her bir nitelikli personel için 5 yılı geçmemek üzere, asgari ücretin aylık brüt tutarının 20 katına kadar ücret desteği verilmesi,

viii)Yatırım tutarının %49'unu geçmemek üzere ve edinilen payların 10 yıl içerisinde halka arz veya yatırımcıya satış şartıyla yatırıma ortak olunması,

iv)Yatırım konusu ürüne, süresi ve miktarı Bakanlar Kurulunca belirlenecek alım garantisi verilmesi,

v)İzin, tahsis, ruhsat, lisans ve tesciller ile diğer kısıtlayıcı hükümler için Bakanlar Kurulu kararı ile istisna getirilmesi,

vi)Projenin gerekli kıldığı hâllerde Bakanlar Kurulu kararı ile her türlü altyapı yatırımının yapılması,

vii)Yatırımın devir imkânı, verilebilmektedir.

Yatırımları teşvik konusunda şimdiye kadar ki en kapsamlı düzenleme olan Madde de yer alan belirlemelere göre bu teşviklerden kısmen veya tamamen yararlanmak isteyen proje sahiplerinin Ekonomi Bakanlığı'na müracaat etmeleri gerekmektedir.

Maddenin 6.fıkrası uyarınca uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

2.2.BAKANLAR KURULU KARARI

2.2.1.Amaç

Maddenin uygulama usul ve esaslarını belirleyen 2016/9495 sayılı Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı 26 Kasım 2016 Tarihli ve 29900 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Karara göre amaç;

Kalkınma planları ve yıllık Programda öngörülen hedefler doğrultusunda,

- Ülkemizin mevcut veya gelecekte ortaya çıkabilecek kritik ihtiyaçlarını karşılayacak,
- Arz güvenliği sağlayacak,
- Dışa bağımlılığı azaltacak,
- Teknolojik dönüşümü gerçekleştirecek,
- Yenilikçi,
- AR-GE yoğun ve
- Yüksek katma değerli, yatırımların proje bazlı desteklenmesi, olarak açıklanmıştır.

2.2.2.Destekler

Karar kapsamında desteklenmesi uygun bulunan yatırımlara aşağıda sayılan desteklerden uygun görülen destek veya destekler sağlanacaktır.

- Gümrük Vergisi Muafiyeti
- KDV İstisnası
- KDV İadesi
- Vergi İndirimi veya İstisnası
- Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği
- Gelir Vergisi Stopajı Desteği
- Nitelikli Personel Desteği
- Faiz veya Hibe Desteği
- Sermaye Katkısı
- Enerji Desteği,
- Kamu Alım Garantisi

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

- Yatırım Yeri Tahsisi
- Altyapı Desteği
- Kanunlarda getirilen izin, tahsis, ruhsat, lisans ve tesciller ile diğer kısıtlayıcı hükümler için istisna getirilmesi veya yasal ve idari süreçlerde kolaylaştırıcı düzenleme yapılması.

2.2.3.Süreç

Süreci Ekonomi Bakanlığı yönetecek ve uygun projeleri Bakanlar Kurulu'na sunacaktır. Proje bazlı yatırımlardan yararlanılmasına ilişkin süreç şu şekilde düzenlenmiştir.

- Ekonomi Bakanlığı'nın 2.1.başlığında açıkladığımız amaç doğrultusunda projeyi belirleyerek firmayı/firmaları davet etmesi,
- Yatırımcı firmanın/firmaların müracaatı
Müracaat Dilekçesi
İmza Sirküleri
Proje Bilgileri
Fizibilite Raporu
Etki Analizi Raporu
Talep Edilen Destekler
Gerekçeler
Form Açıklamaları (BKK Eki)
Bakanlığın Talep Edeceği Diğer Bilgi ve Belgeler
- Ekonomi Bakanlığı'nın Değerlendirmesi (Olumlu ise)
- Projenin Destek Verilmek Üzere Bakanlar Kurulu'na Sunulması
- Bakanlar Kurulu Destek Kararı
- Teşvik Belgesinin Verilmesi
- Proje İlerleme Raporlarının Sunulması (Her Yıl Ocak-Temmuz aylarında)
- Tamamlama Vizesi (Heyetin ekspertiz işlemi yapması)
- Yatırımın İşletmeye Geçmesi

Bakanlar Kurulu Kararı'nda yatırımın başlangıç ve bitiş tarihi belirtilir. Yatırımın ek sürede dahil destek kararında belirtilen sürede gerçekleştirilmesi esastır.

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

Yatırımların devri Ekonomi Bakanlığı'nın iznine ve Başbakanlığın onayına tabidir. Devir halinde devralan kalan desteklerden aynı süre ve koşullarla yararlanabilmektedir.

Halka arz hariç, yatırım tamamlanmadan yapılacak hisse devirleri Ekonomi Bakanlığı'nın iznine tabidir.

Ekonomi Bakanlığı'nın değerlendirmesi olumsuz olursa firmanın talep etmesi halinde firmanın genel teşviklerden yararlanması mümkün bulunmaktadır.

2.2.4.Değerlendirme Kriterleri

Ekonomi Bakanlığı proje bazlı teşviklerden yararlanmak isteyen firmaların projelerini şu kriterlere göre değerlendirecektir.

- Ülkemizin mevcut veya gelecekte ortaya çıkabilecek kritik ihtiyaçlarını karşılayabilme,
 - Üretim kapasitesi yetersiz olan ürünlerde arz güvenliğini sağlayabilme,
 - Ülkemizin teknoloji açığı olan alanlarda teknoloji kapasitesini geliştirme,
 - Dış ticaret açığı verilen alanlarda dışa bağımlılığı azaltma,
 - Yüksek katma değerli olma
 - Ülkemizde üretimi olmayan yeni nesil teknolojiler kullanılarak üretim yapılmasını sağlayabilme
 - Farklı sektörlerde ülkemize rekabet gücü kazandırabilme
 - Etkileşimde olduğu sektörlerde teknolojik dönüşümü hızlandırma ve bu sektörlerde pozitif dışsallık sağlayabilme
 - Yenilikçi ve AR-GE ye dayalı yatırım olma
 - Cari işlemler dengesini olumsuz etkileyen ve hammadde sıkıntısı yaşanan sektörlerde gerçekleştirilecek yüksek katma değerli işlenmiş ürünlerin üretimine yönelik yatırım olma
 - Ülkemizin hammadde potansiyelinin değerlendirilmesine olanak sağlayan entegre üretime yönelik yatırım olma
 - Asgari sabit yatırım tutarının yüz milyon ABD Doları olması,
- kriterleri dikkate alınacaktır.

2.2.5.Uygulama

2.2.5.1.Ekonomi Bakanlığı

Destek kararında uygun görülen desteklerin ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından uygulanması zorunludur.

Ekonomi Bakanlığı destek kararı kapsamında uygulamaya yönelik işlemleri diğer kurum ve kuruluşlar aracılığı ile yürütebilecektir.

Ekonomi Bakanlığı desteklerin uygulanmasını sağlama üzere uygulamaya ilişkin usul ve esaslar belirlemeye, gerekli tedbirleri almaya, düzenlemeler yapmaya, ilgili kişi, kurum ve kuruluşlardan her türlü

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

belge ve bilgi istemeye, özel durumları inceleyip sonuçlandırmaya, görüş vermeye, mücbir sebep ve fevkalade hal durumlarının varlığı halinde teşvik belgesi ile gerekli işlemleri yapmaya ve uygulamada ortaya çıkacak ihtilafları çözmeye, yatırımları denetlemeye ve gerekli tedbirleri almaya yetkilidir.

Ekonomi Bakanlığı'nın "2016/9495 sayılı BKK yararlanmak için 2012/3305 sayılı BKK kapsamında teşvik belgesi sahibi olunmaması gerekir" şeklinde bir yorumu olduğu örneklemek gerekirse bu kapsamda İstanbul 3.Havalimanı IGA şirketinin 2012/3305 sayılı BKK kapsamında aldığı teşvik belgesini iptal ederek (27 Kasım 2016 Tarihli ve 29901 Sayılı Resmî Gazete) 2016/ 9495 sayılı BKK na göre Proje Bazlı Teşvik için başvuracağı ifade edilmektedir.

2016/ 9495 sayılı BKK bu tür bir düzenleme içermemektedir, diğer bir ifade ile 2012/3305 kapsamında Teşvik Belgesi alan şirketlerin 2016/9495 sayılı BKK kapsamında verilen desteklere başvuramaması şeklinde düzenleme yer almamaktadır, ancak Ekonomi Bakanlığı'nın uygulamayı bu şekilde yapacağı ve 2012/3305 kapsamında Teşvik Belgesi alan ve belgesi yürürlükte olan şirketlere 2016/9495 sayılı BKK'nı uygulamayacağı ifade edilmektedir.

2.2.5.2.Diğer Kurum ve Kuruluşlar

Faiz desteği uygulamasında banka, vade tarihlerinde Bakanlığa bildirilecek faiz tutarlarının doğruluğundan sorumludur.

Enerji desteğinde KDV hariç enerjinin temin edildiği kuruluşlar tarafından düzenlenmiş faturalarda yer alan ve bedeli peşin ödenmiş fatura değerleri esas alınır.

Destek Kararında belirlenen nitelikli personel sayısı ve brüt ücretleri dikkate alınarak ücret desteği verilir. Bu desteğin uygulanmasında Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtları esas alınır.

Sermaye katkısı ilgili kararda belirtilen Kurum tarafından yapılır.

Kamu alım garantisinin ön görülmesi durumunda bu destek ilgili destek kararında belirtilen kurum veya kuruluşlar tarafından yerine getirilir.

Altyapı desteğinin öngörüldüğü projelerde destek uygulaması ilgili destek kararında belirtilen kurum veya kuruluşlar tarafından öncelikli olarak yerine getirilir.

İlgili destek kararında belirtilen yatırım ile ilgili izin, tahsis, ruhsat, lisans ve tescil ve benzeri konularda istisna ve kolaylık öngörülmesi durumunda ilgili kamu kurum ve kuruluşları gerekli işlemleri yerine getirmekten sorumludur.

Makine ve teçhizat ithalatında gümrük vergisi muafiyeti ve ithalatta alınan KDV istisnası uygulaması Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılır.

KDV istisnası desteği ile destek kararında yer alması durumunda vergi indirim (kurumlar vergisi), vergi istisnası, gelir vergisi stopaj desteği ve KDV iadesi desteklerinin uygulaması Maliye Bakanlığı tarafından yapılır.

Destek kararında sigorta işveren primi desteğinin öngörülmesi durumunda destek uygulaması Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafında yapılır.

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

Yatırım yeri tahsisi Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde gerçekleştirilir.

Hibeden yararlanacak yatırımcıların sabit yatırım harcamaları Mayıs ve Kasım aylarında Yeminli Mali Müşavir Raporunun Ekonomi Bakanlığına ibrazından sonra yatırımcıların hesaplarına aktırılır.

3.ÖZEL SEKTÖR LİNYİT PROJESİNİN KARAR KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Ülkemizin Mevcut veya Gelecekte Ortaya Çıkabilecek Kritik İhtiyaçlarını Karşılatabilme

Santralde kullanılacak yakıtın yerli kömür olması nedeniyle mevcutta yerli kaynakların elektrik üretiminde payının artırılmasına ilişkin politika amaçlarını gerçekleştirecek bir projedir. Gelecekte ise ithal kömür ve doğalgaz santrallerinin dışa bağımlı yakıt kullanması nedeniyle bu santrallerin alternatifi olan linyit santrali doğalgazın ve ithal kömürün olumsuz akışlarından etkilenmeyecek ve ülkemizin kritik ihtiyaçlarını hem maden hem elektrik olarak karşılayacaktır.

3.2.Üretim Kapasitesi Yetersiz Olan Ürünlerde Arz Güvenliğini Sağlayabilme

Yerli kaynaktan elektrik üretim kapasitesinin yetersiz olması ve elektrik üretiminin dışa bağımlı hale gelmesinin sonucu olarak arz güvenliği riski milli güvenlik sorunu haline gelebilmektedir. Linyit ve taş kömürü santral kapasitesinin artmasına imkân verecek rezervler mevcut olup yerli kömürün hem maden olarak hem de elektrik üretiminde kullanılmasına yönelik ek kapasite sağlanarak ve üretim kapasitesi artırılarak arz güvenliğine ve sistem kararlılığına olumlu katkıda bulunulacaktır.

3.3.Ülkemizin Teknoloji Açığı Olan Alanlarda Teknoloji Kapasitesini Geliştirme

Santrallerde kömür yakma teknolojisi olarak temiz ve ileri kömür yakma teknolojileri olarak bilinen kömür yakma, yöntemleri kullanılarak net verim artırılmakta ve emisyonlarda (NOx, SOx, CO₂ ve partikül) düşüşler sağlanmaktadır.

3.4.Dış Ticaret Açığı Verilen Alanlarda Dışa Bağımlılığı Azaltma

Dış ticaret açığının en önemli nedenini enerji ithalatı kalemi oluşturmaktadır. Bu kalemin içerisinde petrol, doğalgaz ve ithal kömür ilk sıralarda yer almaktadır. Projenin gerçekleşmesi ile ithal kömür ve doğalgaz faturası azalacaktır. Projelerin dış ticaret açığı verilen alanlarda dışa bağımlılığı azaltma fonksiyonu mevcuttur.

3.5.Yüksek Katma Değerli Olma

Projeler hem maden hem santral projesini içerdiğinden ve hammaddeden nihai ürüne yönelik entegre bir proje olduğundan yüksek katma değer yaratma potansiyeline sahiptir.

3.6.Ülkemizde Üretimi Olmayan Yeni Nesil Teknolojiler Kullanılarak Üretim Yapılmasını Sağlayabilme

Madenler yeni nesil teknoloji kullanılarak üretilmektedir. Santralde kömür yakma teknolojisi olarak temiz ve ileri kömür yakma teknolojileri olarak bilinen teknolojiler kullanılacaktır.

3.7.Farklı Sektörlerde Ülkemize Rekabet Gücü Kazandırabilme

Elektrik üretiminin yerli kaynaklardan yapılmasının bir sonucu olarak düşük fiyat uygulaması elektriği girdi olarak kullanan tüm sektörlerde maliyetleri düşürerek rekabet avantajı sağlayacaktır.

3.8.Etkileşimde Olduğu Sektörlerde Teknolojik Dönüşümü Hızlandırma ve Bu Sektörlere Pozitif Dışsallık Sağlayabilme

Santral işletmeleri maden işletmesinde teknolojik dönüşüm sağlayacaktır. Santral işletmeleri maden işletmesinin çıktısını girdi olarak kullandığından santrale yeterli kömürün arzını sağlama açısından madende teknolojik yatırım yapılacak ve bu durum maden işletmesine pozitif dışsallık sağlayacaktır. Ayrıca enerji yoğun sektörlerde (demir çelik, çimento, kimya vb.) girdi maliyeti düşüşü pozitif dışsallık sağlayacaktır.

3.9.Yenilikçi ve Ar-Ge ye Dayalı Yatırım Olma

Santralde kömür yakma teknolojisi olarak temiz ve ileri kömür yakma teknolojileri olarak bilinen teknolojiler kullanılacaktır, yatırım safhasında üniversitelerle iş birliği yapılarak bu teknolojiye karar verilmiştir.AR-GE konusunda üniversitelerle iş birliği yapılacaktır.

3.10.Cari İşlemler Dengesini Olumsuz Etkileyen Ve Hammadde Sıkıntısı Yaşanılan Sektörlerde Gerçekleştirilecek Yüksek Katma Değerli İşlenmiş Ürünlerin Üretimine Yönelik Yatırım Olma

İthal kömür ve doğalgaz cari işlemler dengesini olumsuz etkileyen iki önemli kalemdir. Bu açıdan projelerde gerçekleştirilecek kömür ve elektrik üretimi cari işlemler açığını olumlu yönde etkileyecektir. Proje, cari işlemler dengesini olumsuz etkileyen ve hammadde sıkıntısı yaşanan sektörlerde gerçekleştirilecek yüksek katma değerli işlenmiş ürünlerin üretimine yönelik yatırım olma özelliği taşımaktadır.

3.11.Ülkemizin Hammadde Potansiyelinin Değerlendirilmesine Olanak Sağlayan Entegre Üretim Yönelik Yatırım Olma

Ülkemizde önemli bir hammadde olan linyit ve taş kömürü potansiyeli yeterince değerlendirilememiştir. Maden ve santral işletmesi entegre bir proje olup ülkemizin hammadde potansiyelinin değerlendirilmesine olanak sağlayan entegre üretime yönelik yatırım olma özelliğindedir.

3.12.Asgari Sabit Yatırım Tutarının Yüz Milyon ABD Doları Olması

Projelerin asgari sabit yatırım tutarları Bakanlar Kurulu Kararında belirlenen asgari tutarın üzerindedir.

4.KAPASİTE MEKANİZMASI KAPSAMINDA ALIM GARANTİSİ:

6446 sayılı Kanununun 20.maddesinin 2.fıkrası uyarınca; arz güvenliğinin temini için gerekli yedek kapasite de dâhil olmak üzere yeterli kurulu güç kapasitesinin oluşturulması ve/veya sistem güvenliğinin temini için güvenilir kurulu güç kapasitesinin korunması amacıyla yerli kaynaklara öncelik veren kapasite mekanizmaları oluşturulur. Bu mekanizmalar kapsamında TEİAŞ tarafından yapılması gereken ödemeler iletim tarifesi hesaplamalarında dikkate alınır. Kapasite mekanizmalarının oluşturulmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık görüşü alınarak Kurum tarafından düzenlenir.

Bu konuda henüz düzenleme yapılmadığından linyit ve taş kömürü yatırımlarının bir an önce hayata geçmesi açısından proje bazlı teşvik kapsamında alım garantisi verilmesi uygun olacaktır.6446 sayılı Kanununun 31.maddesinin 2.fıkrası uyarınca; Kanun kapsamında düzenlenmesi gereken ve süre belirtilmeyen yönetmelikler, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde çıkarılır,

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

hükmüne rağmen aradan geçen dört yıla rağmen düzenleme yapılmaması yakın zamanda da bu düzenlemenin yapılmayacağını göstermektedir. Bu durumun sonucu olarak kapasite mekanizmalarının arz açığını giderecek düzenlemeler içermesine paralel olarak doğması muhtemel arz açığının giderilmesi için Rapor konusu projelere alım garantisinin verilmesi kapasite mekanizması amacı ile de örtüşmektedir.

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

SONUÇ

Özel sektör linyit ve taş kömürü rezervlerinin elektrik üretiminde kullanımı projelerinin “Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Karar” kapsamında değerlendirilmesinde aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Önceki bölümlerde yer alan açıklamalardan görüleceği üzere linyit ve taş kömürü maden ve santral projeleri Bakanlar Kurulu Kararında belirlenen ve Ekonomi Bakanlığı tarafından uygulanacak olan değerlendirme kriterlerini karşılamaktadır. Bu durumda projeler 2016/9495 sayılı “Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Karar” düzenlemelerinden yararlanma koşullarını sağlamaktadır.

TABLO 2 PROJELERİN KRİTERLERİ KARŞILAMA DURUMU (*)

KRİTER	KARŞILAMA ORANI
Ülkemizin Mevcut veya Gelecekte Ortaya Çıkabilecek Kritik İhtiyaçlarını Karşılatabilme	%100
Üretim Kapasitesi Yetersiz Olan Ürünlerde Arz Güvenliğini Sağlayabilme	%100
Ülkemizin Teknoloji Açığı Olan Alanlarda Teknoloji Kapasitesini Geliştirme	%60
Dış Ticaret Açığı Verilen Alanlarda Dışa Bağımlılığı Azaltma	%100
Yüksek Katma Değerli Olma	%100
Ülkemizde Üretimi Olmayan Yeni Nesil Teknolojiler Kullanılarak Üretim Yapılmasını Sağlayabilme	%70
Farklı Sektörlerde Ülkemize Rekabet Gücü Kazandırabilme	%100
Etkileşimde Olduğu Sektörlerde Teknolojik Dönüşümü Hızlandırma ve Bu Sektörlere Pozitif Dışsallık Sağlayabilme	%70
Yenilikçi ve Ar-Ge ye Dayalı Yatırım Olma	%80
Cari İşlemler Dengesini Olumsuz Etkileyen ve Hammadde Sıkıntısı Yaşanılan Sektörlerde Gerçekleştirilecek Yüksek Katma Değerli İşlenmiş Ürünlerin Üretimine Yönelik Yatırım Olma	%100
Ülkemizin Hammadde Potansiyelinin Değerlendirilmesine Olanak Sağlayan Entegre Üretim Yönelik Yatırım Olma	%100
Asgari Sabit Yatırım Tutarının Yüz Milyon ABD Doları Olması	%100
Toplam Karşılama	1080
Kriter Karşılama Oranı: 1080/1200 =	%90

*Kömür Sahalarının Elektrik Üretiminde Kullanılmasında Ekonomik Etki Analizi Etüdü, Cengiz Güneş,2013-2016

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

Ayrıca projeler üretim kaynağı olarak yerli girdi kullanacak, projelerin çevre etkisi minimum düzeyde olacak ve projeler istihdam yaratacaktır. Projeler ile birlikte;

- Milli Enerji ve Maden Politikası Stratejisi'nin gerçekleştirilmesi,
- Gelişmiş "Temiz Kömür Yakma Teknolojileri" kullanılması ve çevreye duyarlı yatırım yapılması,
- Her yıl artan elektrik enerjisi talebinin yerli kaynaklarla karşılanmasına katkı,
- Ulusal elektrik sistemindeki istikrarın ve arz güvenliğinin sağlanması,
- Milli kömür kaynaklarından kömür rezervlerinin değerlendirilmesi,
- Yerli kömür kaynaklarının kullanımının sağlanarak cari açığın azaltılması,
- Bölgede ve ülkede sayıları hızla artan sanayi tesislerine stabil ve sürekli enerji sağlanması,
- Bölgede ve ülkede istihdamın artması ve işsizliğin azaltılması, planlanmaktadır.

2-Alım garantisinin tam veya kısmi önerilmesi veya ilk yıllarda tam izleyen (örneğin sekizinci yıldan sonra) kısmi giderek azalan şekilde önerilmesi alternatifler arasında yer almalıdır.

3-Finansman ve nakit açısından ikinci önemli destek unsuru Kurumlar vergisinin belli bir süre alınmamasıdır. Kanunda yer alan düzenlemede işletmeye geçtikten sonra on yıl kurumlar vergisi istisnası destekler arasında sayılmıştır, bu destek nakit akışına %20 ek katkı sağlayacak önemli bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır.

4-Faiz veya Hibe Desteği konusunda hibe uygulaması zor görülmekle birlikte faiz desteği uygulanabilir bir destek unsurudur. Kanunda yer alan düzenlemede yatırım kredisi için 10 yıla kadar faiz desteği düzenlenmiştir. Bu destek için somut kredi teklifleri alınmalıdır, zira faiz desteği uygulamasında banka ile Ekonomi Bakanlığı protokol yapmaktadır.

5-Finansman ve nakit açısından diğer bir düzenleme KDV iadesi düzenlemesidir, özellikle yatırım dönemi nakit akışı ve nakit ihtiyacı açısından önemlidir.

6-Gümrük Vergisi Muafiyeti ve KDV İstisnası için yukarıdaki açıklamalar geçerlidir.

7-Gelir Vergisi Stopajı Desteği ve sigorta primi işveren hissesi desteği nakit akışına olumlu etkide bulunacaktır. Kanunda yer alan düzenlemede çalışanların Gelir Vergisi kesintilerinin işletmeye geçtikten itibaren on yıl süreyle terkinin düzenlenmiştir.

8-Santral yeri tahsis, iletim hatları güzergahı, liman alanı vb. irtifak hakkı yararlanılabilecek düzenlemeler olarak görülmektedir.

9-Sermaye katkısı en zor verilecek destek unsuru olarak görülmektedir. Kamu kesimi tarafından çok tercih edilen bir destek unsuru değildir. Alım garantisi verildiğinde bu desteğe ihtiyacın olmadığı kanaatindeyiz.

10- Şirket projelerinin yapım süresi dikkate alındığında 6446 sayılı Kanunun "Arz güvenliğinin sağlanmasına yönelik düzenlemeler" başlığını içeren Geçici 4.maddesinde teşviklerden yararlanma süresi 31.12.2020 tarihine kadar (2015/8317 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı) işletmeye geçen üretim tesisleri

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

olarak belirtilen işletmeye geçiş sürelerinin yasal değışiklikle 31.12.2025 olarak uzatılması uygun olacaktır.

11-Mevcut teşviklerde madenler ve linyit ve taş kömürü santralleri 5.Bölge teşviklerinden yararlandırılmaktadır, bu teşvikler arasında alım garantisi bulunmadığından finansman sorunu çözülememekte ve yatırımlar gerçekleşmemektedir. Yatırımların gerçekleşmesinde asıl ihtiyaç finansman sorununun çözümesidir. Projelerin gerçekleşmesi durumunda 4 milyar ton kömür değerlendirilmiş ve milli ekonomiye değer olarak katılmış olacaktır.

12-İlk proje bazlı teşvik maden projesine verilmiştir. Bu proje maden projelerine proje bazlı teşvik verileceğine emsal teşkil etmektedir.³

13-Proje bazlı yatırımlara ilişkin projeler Ekonomi Bakanlığı tarafından Bakanlar Kurulu'na sunulduğundan ETKB'nın Ekonomi Bakanlığı ile bu projeler için koordinasyon sağlaması projelerin gerçekleşmesine katkıda bulunacaktır.

Bilgilerinize sunarız.

Saygılarımızla

KÖMÜR ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ

³ Bakanlar Kurulu Karar Sayısı: 2017/10082

KAYNAKÇA

KANUNLAR

6446 Sayılı Kanun

6719 Sayılı Kanun

6745 Sayılı Kanun

BAKANLAR KURULU KARARLARI

2017/10082 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

2016/9495 Sayılı Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı

2015/8317 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

DiĞER KAYNAKLAR

ETKB Milli Enerji ve Maden Politikası Açıklamaları

Enerji ve Altyapı Yatırım Modelleri, Cengiz Güneş, Ankara, 2002

Linyit Sahalarının Ekonomiye Kazandırılması Raporu, Cengiz Güneş, 2012

Kömür Sahalarının Elektrik Üretiminde Kullanılmasında Ekonomik Etki Analizi Etüt, Cengiz Güneş, 2013-2016

EPDK Ön Lisans ve Lisans Başvuruları

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED Rapor Başvuruları